

Egy 1933-as kiskászoni búcsús zászló konzerválása és restaurálása

(Kivonat)

A címben jelzett búcsús zászlót a kiskászoni, katolikus búcsúknak szentelt emlékház avatása alkalmából restaurálták. A műtárgy mindkét oldalán Jézus Krisztust ábrázoló szentkép található, egyik oldalon felirat és évszám is, utóbbi datálja a zászlót (1933). A dolgozat a restaurálás előkészítését, menetét mutatja be, javaslatokat fogalmaz meg ugyanakkor a további kezelésre, kiállításra vonatkozólag.

A búcsús zászló konzerválását és restaurálását Kiskászonban, a csíksomlyói Mária-búcsú és a perkői Szent István-napi búcsújárás emlékházának avatására végeztem el, 1996. augusztusában.

A megbízást Kovászna Megye Művelődési Felügyelősége Főtanácsától kaptam, melynek ezúton is köszönetet mondok.

A búcsús zászló piros színű szaténból készült, szélén fémszálas díszítésű rojtokkal és bojtokkal. A műtárgy két oldalas. Mindkét oldalán központi helyen a Jézus Krisztus szentkép található, papír alapon nyomdai sokszorosító technikával (1-2. ábra). Az egyik oldalon a Krisztus-kép alatt és fölött selyemhímzésű felirat és évszám található: „KIS KÁSZON JÉZUS SZENT SZÍVE IRGALMAZZ NEKÜNK. 1933” (1. ábra)

A zászló felfüggesztése és hordozhatóvá tétele egy fémbe végződő farúd és egy fémakasztó segítségével történt.

A búcsús zászló összeállítás, varrás-technikája, hímzése egyszerű, primitív munkának tűnik.

A restaurálásra szánt műtárgy mechanikai-fizikai, kémiai károsodást szenvedett.

A textil feltehetően a fény fotooxidációs károsító hatása következtében fakult ki.¹ Felülete piszkos, kopott, gyűrött (1-2. ábra). Hiányos részek nincsenek rajta.

A búcsús zászló papíryaga, a Krisztus-kép szenvedte a legnagyobb károsodást. A műtárgy előéletét nem ismerjük, de feltevésem szerint a zászlót kedvezőtlen feltételek között tárolták. A magas, vagy alacsony páratartalom, a nem megfelelő fényviszonyok kiváltották a papírt alkotó cellulózmolekulák tördelését, szétroncsolását.² Ezek a kémiai változások vezethettek végül a papír fizikai gyengüléséhez, hullámosodásához, szétszakadásához (3. ábra) Az egyik Krisztus-kép 1/4-e hiányzik (4. ábra). A papír felületéről pattogzik a színes olajnyomat.

A konzerválási-restaurálási munkák megkezdése előtt anyagvizsgálatokat végeztem. A papír savasságának méréséhez finom skálás felületi pH mérő papírt használtam. Az eredmény: pH=5,5, tehát a papíryagot a nedves kezelések során savtalanítani kellett.³

Színelvérzési próbát végeztem a papír és a textil egyes részein. Desztillált vízzel való megcsepegtetés után az eredmény negatívnak bizonyult.

A következő lépés a zászló előkészítése volt a tisztítási, konzerválási, restaurálási munkákhoz. Először lebontottam a zászlót a tartórúdról, és a tisztítás hatékony elvégzése végett, a Krisztus képet eltávolítottam a fémszálas zsinórkeretből (5. ábra).

Portalanítás után a textil tisztítását nedves kezeléssel folytattam. A 30-40 °C-os mosóvízbe PRECOSOL-t (nem-ionos mosószer) tettem, 2 g-ot literenként⁴, valamint pizsokhordozóként 0,5%-os CMC-Na-t (karboxi-metil-cellulóz nátriumsója). Az öblítés két fürdőben történt. A textil megtisztult, a vízzel és felületaktív anyaggal sok szennyeződés távolodott el. A szárítást szűrőpapírok között, kiterítve végeztem.

Restaurálási szempontból a komolyabb feladatot a papíryanag adta. A több darabból álló két Krisztus-kép törekeny, porló részeit REG-NAL S1 (poli-vinil-butiro-acetát) 5%-os etilalkoholos oldatával fixáltam, finom ecseteléssel⁵. A mechanikai szennyeződések orvosi szike segítségével távolítottam el. A nedves tisztítás műanyagtálcákban történt. A több részre szétcsészelt darabokat, törekenységük miatt műanyaghálo között mostam ki. A 30-40 °C-os mosóvízbe felület-aktív anyagként 0,5%-os zsíralkohol-szulfátot használtam.⁶ A zsíralkohol-szulfát anion aktív tenzid, vízben könnyen oldódik, nedvesítőképessége és mosóhatása egyaránt jó. A savtalanítás vizes oldatban történt. A kalcium-hidroxid Ca(OH)₂ kb. 0,15%-os (telített) oldatába való 20 percig tartó bemelegítés után a papíryanagot szabad levegőn hagytam megszáradni. Így a levegő széndioxidjával kalcium-karbonát CaCO₃ képződik, amely pufferként viselkedik a papír felületén. A préselés vetex (nem-szött poliészter) között, présben történt.

A papírrestaurálás legigényesebb része a hiányok japán papírral való kiegészítése. A szétcsészelt darabokat először összeillesztettem és hátulról japán papírcsíkokkal megragasztottam. A használt ragasztó GLUTOFIX 600 (metilhidroxetil-cellulóz) 5%-os vizes oldata volt.⁷ Vastagabb típusú japánpapír kiegészítést kapott a nagyobb hiányt szenvedett Krisztus-kép, amelyet 1 mm szélességű átfedéssel illesztettem a kiegészítendő részhez. A tartósság elérése céljából dupla kiegészítést végeztem, vagyis hátulról még megkasíroztam a restaurált portrékat. A kasírozáshoz PLANATOL BB SUPERIOR (poli-vinilacetát vizes diszperziója)⁸ és GLUTOFIX 600 1:1 arányú keverékét használtam. A nagyon törekeny részeket japán fátyollal is megerősítettem.

A restaurált Krisztus-képeket visszahelyeztem a fémszálás zsinórkeretbe és hozzávarrtam a zászlóhoz. Eredeti formájába helyeztem vissza a munka első fázisában eltávolított tartórúdat és fémakasztót.

Ezzel a konzerválási-restaurálási munkafolyamattal megmentettem egy pusztulásra ítélt

műtárgyat és esztétikai szempontból is kiállíthatóvá tettem (6. ábra)

Javaslatok a tárgy további kezeléséhez:

1. Raktárhelyiség

Ha a műtárgy raktárba kerül, szükséges a raktári műtárgykörnyezet kialakítása:

- sötét, nem déli fekvésű helyiség
- ne legyen nedves, penészes, salétromos
- az ablakokon legyenek sötétítő függönyök
- a raktári polcok ne érintkezzenek a raktár falával, ha lehetséges műanyagból készüljenek
- a műtárgy a polcon fekvő állapotban, vetex között legyen elhelyezve

2. Kiállítás

- ha a műtárgy kiállításra kerül, védve legyen az ingadozó hő, nem megfelelő RH értékek és fényviszonyok ellen
- a megvilágításhoz szükséges lámpákat a tárgytól minél távolabb kell elhelyezni
- a megfelelő relatív páratartalom legyen beállítva
- légszennyezők legyenek kiszűrve

	Megengedett határértékek	Optimális határértékek
- hőmérséklet (°C).	15-20 °C.	20±2
- RH (%) :	40-55	50±5
- megvilágítási lux:	50-100	50

Jegyzet

1. JÁRÓ Mária: Klimatizáció, világítás és raktározás a múzeumokban, Budapest, 1991, p. 85-89, 105, 122.
2. TIMÁRNÉ BALÁZSY Ágnes: Műtárgyak anyagainak felépítése és lebomlása, Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, 1993, p. 84-103.
3. KASTALY Beatrix - TURKOVICS Erika: A papír savtalanítása és fehérítése, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1992, p. 8.
4. BENEDEK Éva: Szakdolgozat, Témavezető: MÁTÉFY Györf, Magyar Képzőművészeti Főiskola, Restaurátorképző Intézet, Tárgyrestaurátor szak, Budapest, 1994, p. 10.
5. KASTALY Beatrix: Ragasztóanyagok a könyvkötésben, könyv- és papírrestaurálásban, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1991, p. 26
6. TIMÁRNÉ BALÁZSY Ágnes: Felületaktív anyagok, Műtárgyvédelem 3., Budapest, MRMK, 976.
7. KASTALY Beatrix, idézett mű, p. 17.
8. KASTALY Beatrix, idézett mű, p. 24.
9. JÁRÓ Márta, idézett mű, p. 105, 122.

**Conservarea și restaurarea
unui steag de pelerinaj din
Cașinu Mic (j. Covasna),
din 1933**

(Rezumat)

Această piesă a fost restaurată cu ocazia inaugurării muzeului de pelerinaj din Cașinu Mic, județul Covasna.

Steagul de pelerinaj este confecționat din material de saten roșu cu șnururi metalice, în centrul ei având pe ambele fețe tabloul lui Isus Cristos. Deasupra și în dosul tabloului inscripția și data brodată.

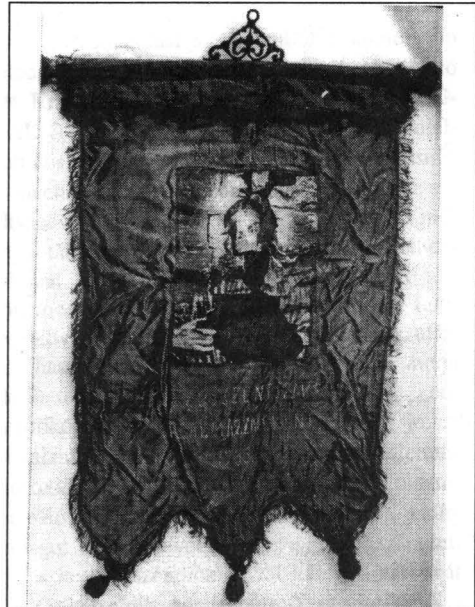
Lucrarea tratează amănunțit pregătirea materialului, modalitățile de restaurare și conservare, materialele folosite în cursul restaurării, îndeosebi a tabloului.

De asemenea lucrarea prezintă propuneri privind etalarea și depozitarea obiectului.

**The Conservation and
Restoration of a Church Flag
from 1933 at Kiskászon
(Cașinu Mic, Covasna County)**

(Abstract)

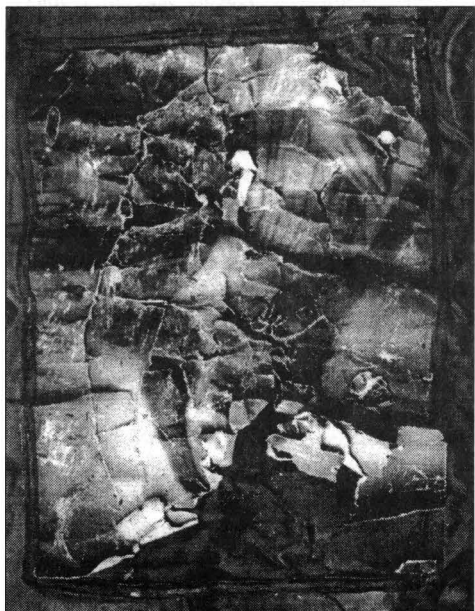
This piece was restored on the occasion of the inauguration of the Pilgrimage Museum in Kiskászon (Cașinu Mic, Covasna County). The pilgrimage flag is made of red fabric with metal cords, having in the centre on both parts the image of Jesus Christ. Above and under the picture the inscription and the date is embroidered. The paper offers a thorough view upon the preparation of the material, the restoration methods as well as the conservation, the materials used during the restoration, especially that of the picture. The paper also makes useful proposals regarding the showing off and depositing of the object.

1. ábra

3. ábra

2. ábra

4. ábra

